

Joodse synagoge gaat op in omgeving

Zelden zal er tussen aannemer en gevelbouwer nauwer zijn samengewerkt als bij de bouw van de twee grote raampartijen voor de nieuwe synagoge van de Liberaal Joodse Gemeente in Amsterdam. Twee gespiegelde kandelaarvormige glasgevels laten de religieuze ruimte bijna ongemerkt opgaan in het omringende groen. Tijdens de gebedsdiens- ten waan je jezelf binnen en buiten tegelijk.

Project	Synagoge, Amsterdam
Opdrachtgever	Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam, Amsterdam
Architect	SEARCH Architecten, Amsterdam
Aannemer	De Nijfs & Zn, Amsterdam
Gevelbouwer	Scheuten Absolut Glasstechniek, Venlo (Opdrachtnemer/glasleverancier) Starq Aluminium BV, Heteren (Leverancier profielen)

Tekst: Sjoerd Meulerman
Beeld: Bernhard Faber

Een met de omgeving

De religieuze functie van de nieuwe synagoge voor de Liberaal Joodse Gemeente aan de Amsterdamsse Zuidelijke Wandelweg laat zich op het eerste gezicht nauwelijks aan het gebouw aflezen. Sprekende vormen schitteren door afwezigheid. De synagoge lijkt in eerste instantie niet meer dan een eenvoudig, multifunctioneel gebouw op een mooie locatie aan een fraaie waterpartij op de kop van de Rivierenbuurt. Het bijzondere van de architectuur zit hem dan ook niet in de hoofdvorm.

SEARCH Architecten koos die simpele hoofdvorm zeer bewust. Het eeuwenlange verblijf van de Joden buiten Israël en tussen andere volkeren heeft er toe geleid dat zich nooit een specifieke Joodse bouwstijl ontwikkelde. Bovendien stelt SEARCH Architecten dat architectuur juist de ruimte of 'leegte' tussen de materialen moet benadrukken. Ze hebben de grote Stoel (gebedsruimte) dan ook opgevat en willen verbeelden als een uitholling of 'leegte' in het gebouw. Alleen de rituelen en gebedsdiens-

geven invulling en identiteit aan de 'leegte'. Tevens lieten de architecten in de langgevels twee enorme begraasde gevelsparingen aanbrengen, beide symbolisch gemodelleerd naar een Menora, de zevenarmige joodse kandelaar. Een kolffje naar de hand van de gevelbouwers Scheuten Absolut Glasstechniek en Starq Aluminium BV. Hun werk zal zeker tot tevredenheid stemmen. Want door het open karakter wordt de ruimte van de Stoel een grenzeloos geheel, waarbij de aanwezigen als

het ware het omringende groen worden ingetrokken.

Driedimensionaal

Voor opdrachtgever Scheuten Absolut Glasstechniek (Venlo) betekende de opdracht een klus van formaat. Volgens werkvoorbereider Guus Hunnekens was een exacte maatvoering bepalend. 'De moeilijkheden waren divers. Zowel de gevraagde uitgesneden vorm, als de precieze situering van de glasgevels, maakten het werk buitengewoon complex.' Hij doelt onder meer op de tribunes van het eerste en tweede balkon in de Stoel, die zich precies in het verlengde van de 'blinde' armen van de kandelaar bevinden. Hunnekens: 'De balkons waren maatgevend voor onze glasgevels. Je kunt je voorstellen dat bij die tribunes het glas exact op de juiste plaats moet zitten.' Ook de afwijkende schuin afgesneden vormen maakten het werk anders dan anders. Scheuten onderwond al snel dat de gangbare profielsystemen hier niet zouden voldoen, en klopte daarom aan bij Starq Aluminium uit Heteren. Hunnekens: 'Zij stelden zogeheten Wicona profielen voor, die door een driedimensionaal afwaartingssysteem - van doppel op stijl op doppel - zeer geschikt bleken voor de gecompliceerde schuine aansluitingen.'

Glasstenen

Al tijdens de ruwbouw bleek precieze maatvoering noodzakelijk. Om de glazen gevel te kunnen bevestigen, was een zelfdragend staalspant nodig, waarvan de staanders zouden dienen als achterconstructie voor de aluminium stijlen. De precieze locatie van het verticale staal woog nauw. Maar de monteurs van Starq Aluminium vervolgden tegenaan

hopen, was het ontbreken van horizontale bevestigingspunten. Projectleider Hans Wilthink: 'De architect wilde zo weinig mogelijk

Simpele hoofdvorm met twee gevelsparingen in de vorm van een Menora

onderbrekingen, reden waarom de horizontale naden in de glasgevel structureel zijn beglasd. Het probleem was alleen dat de glasdragers in beeld zouden komen. Met speciale in de spanten ingewerkte steunen, blijven die onderstreuningen nu zo goed als onzichtbaar. 'De vele schuine aansluitingen met het omringende structuurwerk van de gesloten gevelvlakken bleek al net zo complex. Ook een zorgvuldige randafwerking stond of viel met een exacte maatvoering. Alle opstuitprofielen moesten tot op de millimeter nauwkeurig passen', stelt Wilthink.

Tekening

Bijzonder was dat de maatvoering van de glasgevels geheel op kantoor gebeurde. Scheuten Absolut Glasstechniek zelf maakte de werktekeningen, van waaruit glas en profielen geheel op maat werden

besteld en aangeleverd op de bouwplaats. Immeten op het werk bleef achterwege. Volgens Hunnekens gebeurde dit op special verzoek van de hoofdaannemer. 'De Nijfs wilde snelheid in het bouwen, en stelde daarom voor de definitieve maten direct uit de werktekening te halen. Dat vonden we goed, mits zij ervoor zouden zorgen dat de houtskeletbouw -constructies in het werk goed op hun plek stonden. Dat bleek het geval, zodat Starq tijd won tijdens de montage.' Wilthink van Starq Aluminium voegt eraan toe dat de montage van de tweede (gespiegelde) glasgevel een andere werkvolgorde kende. Een gezamenlijke ploeg van timmerlieden en gevelmonteurs zette de gevel in een nog hoger tempo dicht. Wilthink: 'Tijdens de eerste Menora ging er door bouwkundige aanpassingen achteraf toch onnodig tijd verloren. De tweede hebben we daarom geheel gezamenlijk opgetrokken.' Veelvuldig overleg met de aannemer bleek wel noodzakelijk. 'Maar al die extra uitritjes vergaderden, hadden we graag over voor dit mooie eindresultaat.'

De tribunes van het eerste en tweede balkon bevinden zich precies in het verlengde van de blinde armen van de kandelaar